

بررسی مؤلفه های ملی در شعر شاعران کودک (محمود کیانوش، ناصر کشاورز و بیوک ملکی)

ویدا نجف زاده رضوانی

چکیده

مؤلفه های ملی و توجه به هویت وطن از مفاهیم کارکردی و مهم در زندگی فردی و اجتماعی محسوب می شوند که ارتباطی تنگاتنگ با وحدت ملی یک جامعه نیز دارند و در ادبیات کودک و نوجوان امری مهم و اساسی تلقی می شوند. مؤلفه های ملی در واقع هویت کودکان را به آنان یادآور می شود و اهمیت سرزمین و وطن را بیش از پیش در نزد آنان آشکار می سازند و در این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی و کتابخانه ای تدوین شده بدان پرداخته شده است. در واقع شاعران شعر کودک با استفاده از بیان و زبانی ساده و روشن توانستند تصویری جامع و کامل از وطن و مؤلفه های ملی - میهنی را پیش چشم کودک ترسیم کنند و در جای جای اشعار خود هویت و ارزش های ملی را به وی یادآور شوند. در شعر این شاعران (محمود کیانوش، ناصر کشاورز و بیوک ملکی) آنان با طرح مفاهیمی از قبیل وحدت و همدلی، روابط دوستانه، انقلاب، آزادی، صلح طلبی و دوستی، پاسداشت شهادت و شهیدان، جنگ و جبهه، وطن - دوستی و ... شکوه وطن را یادآور شدند و با پیوند فرهنگ و تاریخ ملت با همدیگر تصویری نو و سازنده را برای کودکان به وجود آوردند. در واقع تمام اتفاقات، حوادث، آداب و رسوم و فرهنگ های ملی سبب شدند تا شاعران شعر کودک به سرودن اشعاری با محتوای میهنی و ملی بپردازند و از این طریق کمک زیادی به تقویت حس وطن دوستی در وجود کودکان نمایند و از طرفی نیز به حفظ هویت ملی و فرهنگ و تاریخ ایران کمک کنند.

واژگان کلیدی: مؤلفه های ملی، وطن، شعر، کودک.

مقدمه

در مسأله هویت اجتماعی، بحث هویت ملی بسیار قابل توجه است. با توجه به گستردگی مفهوم هویت ملی، تفاوت های زیادی درباره مؤلفه های هویت ملی وجود دارد و به نوعی می توان گفت صاحبان اندیشه درباره این که مؤلفه های هویت ملی کدامند و کدام یک از این مؤلفه ها از اهمیت بالاتری برخوردار است، به توافق جامعی دست نیافته اند. « برخی از صاحب نظران مانند فالد و کوزر زبان را مهم ترین مؤلفه هویت ملی می دانند. کورت از مذهب به عنوان شکل دهنده هویت ملی یاد کرده است؛ گروهی چون زرین کوب و راعی، فرهنگ را مؤلفه مهم هویت ملی می دانند و برخی نگاهشان به تاریخ بوده و آن را مؤلفه بنیادین و عمده ترین عنصر هویت ملی برشمرده اند» (رضایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۳).

در حوزه مطالعات اجتماعی، اسمیت معتقد است هویت ملی بازتولید و تفسیر ارزش ها، نهادها، خاطره ها، اسطوره ها و سنت هایی است که میراث متمایز ملت ها را تشکیل می دهد و تشخیص هویت افراد با آن الگو، میراث و یا عناصر فرهنگی امکان پذیر است (اکبرزاده، ۱۳۸۳: ۳۰). محققان عناصر تشکیل دهنده هویت ملی را به صورت متمایزی برشمرده اند: سازمان سیاسی واحد، علاقه مندی به وطن، آداب و رسوم، توجه به سرود ملی، مکان های تاریخی، جشن های ملی، تقویم، پرچم، دفاع از سرزمین، نام بردن از نخبگان و مشاهیر ملی (گودرزی، ۱۳۸۹: ۷۸).

در این میان بازتاب و تبلور مؤلفه های هویت ملی در ادبیات کودک و نوجوان حائز اهمیت بسیاری است. ادبیات کودک و نوجوان، مجموعه ای از نوشته ها و سروده هایی است که از طرف بزرگسالان برای گروه سنی کودک و نوجوان فراهم آمده است (هاشمی نسب، ۱۳۷۱: ۱۲). ادبیات کودک و نوجوان را می توان نوشته هایی دانست که با توجه به سطح ذوق و رشد کودکان و نوجوانان برای مطالعه آزاد آنان توسط متخصصین فن تهیه و تدوین می گردد (شعاری نژاد، ۱۳۸۴: ۶۴).

تحقیقاتی نیز در این زمینه انجام شده است. خیرآبادی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله « جایگاه نمادهای هویت ملی در زبان و ادب فارسی» با مطالعه موردی آثار داستانی جمالزاده، به مسأله هویت ملی ایران و نمادهای آن در دوران مشروطه پرداخته است. صادق زاده